

La hamaca paraguaya

Sergio Fernández Pinilla*

La *hamaca paraguaya* és el primer llargmetratge de nacionalitat paraguaya que s'estrena després de trenta anys (l'anterior, titulada *Mont Corá*, va ser un film propagandístic per al règim del dictador Stroessner), amb tot el mèrit que això representa, ja que al Paraguai ni hi ha indústria ni mitjans per fer cinema. No obstant, la fita ha de relativitzar-se ja que la jove directora, Paz Encina, va obtenir el doctorat en cinematografia a l'Escola de Buenos Aires, on va cimentar com a curtmetratgista el prestigi que va permetre que el seu debut en el llargmetratge fos acollit dins de la borsa de projectes del New Crowned Hope. A més, *La hamaca paraguaya* no hagués estat possible sense la participació de la producció de diversos països europeus i de Sud-amèrica, amb el que és una feliç connexió cada cop més fructífera. Amb tot, el film és cent per cent paraguaià, atès que parla de l'essència d'aquesta oblidada nació i dels seus habitants (i ho fa en guaraní, la llengua indígena de les zones rurals), i, també, és, en un noranta-nou per cent, una obra mestra.

El primer que crida l'atenció en contemplar el film, i dic contemplar-lo, no veure'l, és la llunyania del tir de la càmera, sobretot en fer-se combinat d'un diàleg superposat a la resta d'elements sonors: ¿parlen realment entre si els dos protagonistes? Aviat ens en temerem del desfasament existent entre la narració del diàleg i la narració de la imatge, cenyida al temps que dura un dia en la

vida de Cándida i Ramón, els vells llauradors que es passen el dia, etern, però perceptiblement mutable, esperant el fill perdut a la guerra, i esperant la pluja que no arriba.

L'ascetisme de la posada en escena de Paz Encina només es veu alterat pels plans subjectius de Ramón mirant cap a un cel d'obscurs niguls difuminats, que presagien doloroses certeses (més certeses, al cap i a la fi; per això el ruixat sobre fons negre resulta alliberador per a l'espectador). El treball de fora de camp resulta fascinant i brutal: la presència del fill com la d'un fantasma, la del ca com allò que queda del fill, la melindrosa pluja, la sequera pertinaç

Els ecos que es fiquen pels fotogrames d'aquest film no tan estrany remetent a cineastes tropicals com el tailandès Apichatpong Weerasethakul o el malai Tsai Ming-liang, encara que també recordin l'estudi antropològic present en els films de Lisandro Alonso o fins i tot l'univers de parelles de Carlos Reygadas. Tanmateix, crec que el film de Paz Encina és encara més ambiciós que els esmentats (i només equiparable als d'Apichatpong), ja que rega la precisa successió de plans amb un incontestable cabdal literari, que beu de les fonts d'alguns dels millors narradors hispanoamericans del segle XX, com Julio Cortázar, J. L. Borges, Juan Rulfo o Gabriel García Márquez, amb la novel·la del qual, *El coronel no tiene quien le escriba*, és

inevitable extreure'n similituds o paral·lelismes. De la mateixa manera, el rang d'aquest cinema és equiparable al d'aquelles dissertacions que els Straub-Hulliet varen posar en boca de les gents de Sicília (encara que la intensitat declamatori en difereix), i al minimalisme poètic de l'obra de l'iraní Abbas Kiarostami. Vaja, gairebé res.

Vull acabar recordant-ne el context de l'argument: 14 de juny de 1935, en un lloc remot del Paraguai, Cándida i Ramón, una vella parella de pagesos esperen retuts en una hamaca el retorn del fill, que va anar a la guerra del Chaco. És la tardor, però la pluja es fa esperar, ni tan sols bufa el vent. Se senten els lladrucs d'un ca... ■

Notes

(*) Per cortesia de l'equip Reseña.